

Bojana Stojanović Pantović

LAKI NOĆNI DIJALOZI

(Milunika Mitrović: *Zimsko pismo*, Narodna biblioteka „Stefan Prvovenčani“, Kraljevo, 2015)

Najnovija pesnička zbirka *Zimsko pismo* Milunike Mitrović (1950) stiže pred čitaoca posle šest zbirki poezije, knjige sentenci i haiku stihova *Usputnice* (2015), drame o životu slikarke Lize Marić Križanić *Poljsko cveće u belom bokalu* (2004) i zbirke priča *Zapisi na vetru* (2012). Poslednjem poetskom rukopisu prethodi svojevrsna trilogija *Nesavladano, Otpis i Listopadne i druge* u kojima je poetičko ishodište svojevrsno poetsko traganje „za izgubljenim vremenom“, fenomenom trajanja i prolaznosti prelomljenim kroz povlašćene trenutke intime, koji se rađaju i množe onda kada breme proteklih iskustava izroni u svojoj jezovitosti i svojevrsnoj lepoti. Dramski akcenat ovih lirskih svedočenja počiva na autorkinoj potrebi da se sadašnji trenutak suprotstavi nezaustavljivom napredovanju ka večnosti ili pak onostranim susretima sa voljenim bićima. Tu se posebno ističu konkretne egzistencijalne situacije vezane za voljene osobe i porodicu (muškarac, majka, otac, sin, kći). Metaforom porodičnog trojstva pesnikinja nastoji da ostvari davnašnji san o celovitosti, u kojoj umrla majka ujedno simbolizuje figuru prisustva i odsustva, frustracije i duševnog mira tokom drame koju lirska junakinja preživljava postepeno, u rasponu od melanholije do tragizma.

Zimsko pismo nalazi se na tragu ovih prepoznatih tematskih i poetičkih uvida, ali ima jedinstvenu, samostalnu dramaturgiju i nešto drugačiji lirski fokus. U četiri ciklusa nazvana „Potrgana zavesa“, „Laki dijalozi“, „Napevi za ogrlicu“ i „Noćni razgovori“ razvija se osobita drama bdenja lirske junakinje nad samom sobom, što upućuje na dosledno unutrašnju perspektivu oblikovanja čulnih i refleksivnih poetskih činjenica. Iako dramaturški komponovana u cikluse što podrazumeva izrazitije motivsko, ali i stilsko-tematsko jedinstvo, gotovo svaka pesma se doima kao samostalna jedinica, kojoj ciklus daje tek izvestan labav kontekst. Sve zajedno objedinjuje ih noćna atmosfera nesanice, bdenja nad tastaturom i ekranom, čekanje da se nešto desi što će promeniti sumorno iščekivanje neprijatnih događaja koji slede, i sećanja na ono što je već proživljeno, ali nikada zaboravljeno. Naznake dolazećeg godišnjeg doba, zime, u poznu jesen, mogu se naslutiti i iz mota zbirke, stihova Volasa Stivena: „Pošto je lišće opalo / vraćamo se / čistom osećaju stvari“. Simbolički beleg lista i listopadnog još od antičkih stvaralaca pokreće široku gamu asocijacija na neumitnu prolaznost i približavanje sile ništenja, o čemu Milunika Mitrović piše u prethodnoj zbirci *Listopadne i druge*. Relacija prema Drugom/Drugoj iz prethodne zbirke postaje u najnovijoj zbirci suodnošenje sa Sobom, samogovor / pismo koje je upućeno nekom, sa svojim sopstvom koje se svija oko intenzivnih osećanja samoće, opadanja životne snage i ritma, bolesti tela i duše, krize određenog životnog doba, nadolaženja starosti (pesme „Pismo“, „Uže“, „Potrgana zavesa“, „Sneg“, „Prohladan dan“, „Da sagrađiš“, itd.).

Na početku pesme „Pismo“ oseća se nelagoda da se o tome uopšte progovori: „Počecu nekako / i ovo pismo zimsko / pisano ledenim škriļljcem / po mrzлом snegu / ma šta hitalo da ti kaže / ili ne kaže / Kako prolazi vreme / kao mutna plima iza vidokrugа / i stvarnost se u neverici / vuče po tankoj pokorici / iskidanih događaja“. Poezija se povlači pred brutalnim naletima stvarnosti koja posrće, događajima za koje nema objašnjenja osim da liče na „potrzanu zavesu“ koja je okačena „nad razvalinama lirskog sveta“. Lirskog sveta pesnikinja koja strpljivo „plete sebi nevidljivo uže reči“, postajući istovremeno i njegova službenica i žrtva dok traju „igre zime i košave“. Izražavajući svoj psihoemocionalni svet podudarnim slikama i prizorima iz prirode, pesnikinja preakcentuje kružno smenjivanje godišnjih doba: u jesenjo-zimskoj gami kiša i blatnjav put, kao i trulež opalog lišća preobraćaju se u obnaženo, golo bivanje, u tišinu beline iz koje veje sneg i čuje se romor stvari:

Sad pošto je ishlapio natruli zadah lišća
zamro sjaj trava i drugih priviđenja
vraćamo se čistom osećaju stvari

Preko noći osvanula je zima
i mi u svojoj ludosti
skoro poverujemo da će proći

(„Još neku o zimi“)

A to prepuštanje čistoti beline povezano je sa posmatranjem stvari i veštinom samo-opservacije, pri čemu se sadašnje življenje ukazuje kao lažno, gotovo opsenarsko, jer ga kreira „stara majstorka iluzija“. Zbog toga se kao propratni motiv pisanju i vezu reči pojavljuje i igra raznolikih „ja“ koje i pripadaju i ne pripadaju lirskoj junakinji, večno menjajući svoje pozicije i perspektive: „Gde si sad moje Ti / koje pitam da li / iz mnoštva izdvojeno / zbilja si munulo neko ja / koje više ne može uskrsnuti / Ili samo grudva snega / zavitlana žarom dečje ruke / kroz vejavicu u neznan / u san pun odblesaka besmrtnosti“ („Grudva“). Topos dijaboličnog ogledala i ovde efektno vrši funkciju razlika u doživljenim identitetima, u suočavanju sa onim što se izbegava („Taj pogled preneražene žrtve / što me strelja iz očiju nalik mojim“).

Belina i čistota u *Zimskom pismu* impliciraju suprotstavljene aspekte: s jedne strane lepotu i bolest/bolnicu, smirivanje, prazninu, odnošenje u zaborav putem čarolije snega, dualizam smisao/smrt (završna pesma „SMS“). Svest o ugroženosti i propadanju vlastitog (ženskog) tela usled bolesti neposredno je opevana u pesmi „Šta život“ koja ima moto iz Miloša Crnjanskog. Iako za svoje telo kaže da je tek „privid našeg vlasništva“, a „njegova suština zvezdana stalno nam izmičuća“ (u čemu nas asocira na alhemičarskog androginoг boga Astralisa, čime se bavio Jakob Beme, a odjeci se mogu naći kod Helderlina, Novalisa i Trakla), pesnikinja svoju telesnu sudbinu ne politizuje, već dovodi u vezu sa genima svojih predaka u kojima se ona sama produžava, u svakom smislu: „Rasuti u krvotok kroz kosti i tkiva / ti nedužno ulančani geni predaka / znaju svakako dom svoj / Gde odista otpočinjemo / a gde neko drugi nas dovršava“.

Fluidno i pomalo mistično jezgro poezije i poslednje zbirke Milunike Mitrović zasnovano je na preuređenim, pomalo arhaičnim sintaksičkim odnosima unutar stiha, koji se sve češće od lirsko-dramske kondenzovanosti otvaraju ka narativno-deskriptivnim konturama pesme, ili pak lirskim minijaturama, sasvim fragmentarnim. Njeno lirsko ja nadahnuo je pesničkim patosom, tako retkim u savremenom pesništvu, po čemu katkada podseti na naše tradicionalne liričarke vezane za prirodu kao medij izražavanja (npr. u pesmi „Napev za ogrlicu“). Ujedno oblikuje jedan stoički odnos prema svetu, odnos pomirenosti i blage rezignacije – posle svega: „U vremena sumraka bogova / kad se nad svim rečenim i prečutanim / učinjenim kao i nečinjenim / premoć okrutnosti rascvetava / Zato toliko čekam“). Takođe, ona pripada onoj grupaciji srpskih pesnika i osobito pesnikinja na koje naša kritika mahom ne obraća previše pažnje, a one bez ikakve medijske pompe ipak imaju svoje poštovaloce i čitaoce. A to je možda malo, ali ne i beznačajno u vremenu kada pesništvo zauzima ulogu posve marginalne društvene i duhovne prakse, ali je još uvek najelitnije i najradikalnije u pogledu narušavanja inercije ustaljenog jezičkog označavanja.